

Zračna suverenost držav članic

ICAO¹ – 1. del

Aleksander ČIČEROV

Izveček: Mednarodno javno pravo temelji na konceptu države. Pravna oseba brez ozemlja ne more biti država. Ozemlje v mednarodnem javnem pravu pa pomeni kopno, morje in zračni prostor. Razpravljali bomo o suverenosti držav članic ICAO na podlagi prakse in sodnih primerov, ki to obravnavajo. Predstavili bomo tudi verbalno noto ciprskega veleposlanika, ki je na zelo diplomatski način povedal, da Republika Slovenija krši resoluciji Varnostnega sveta, ki pozivata vse države, da ne priznajo nobene druge ciprske države kot samo Republiko Ciper. Krši tudi 1., 5., 10. in 68. člen Čikaške konvencije in notranje pravo Republike Ciper.

Ključne besede: zračna suverenost, teritorialna suverenost, NOTAM, TRSC, kršitev suverenih pravic, Čikaška konvencija, Visoko (prvostopenjsko) civilno sodišče Anglije in Walesa, pritožnik

■ 1 Uvod

Za vsako državo so potrebni trije pogoji: prebivalstvo, suverena oblast in državno ozemlje. »Suverenost v razmerju do nekega dela zemeljske oble je pravica opravljati funkcije države na tem območju ob izključitvi sleherne druge države.« (Türk, Temelji, str. 407) Državna suverenost sega na kopno, morje in v zračni prostor nad kopnim in morjem. V prispevku predstavljamo, kako se zračna suverenost udejanja v praksi posameznih držav.

Veleposlanik Republike Ciper v Ljubljani je časopisu Dnevnik poslal pismo, ki se nanaša na članek o Cipru, ki je bil objavljen v navedenem časopisu.² Ciprsko veleposlaništvo je nato 5. maja 2011 Ministrstvu za zunanje zadeve Republike Slovenije poslalo verbalno noto, v kateri opisuje ravnanje Slovenije kot nesprejemljivo s stališča mednarodnega prava.³ Še isti dan je prišlo na pobudo ciprskega veleposlanika do sestanka na Ministrstvu za zunanje zadeve z

namenom predstavitve nasprotovanja Republike Ciper turistični ponudbi Agencije Kompas Holidays, ki oglašuje letovanje v severnem delu Cipra v t. i. Turški republiki Severni Ciper s poleti na relaciji Ljubljana–tehnični pristanek v Antalyi–Ercan. V nadaljevanju se bomo opredelili do kršitev mednarodnega javnega in še posebej mednarodnega letalskega prava. Najprej pa o časopisnem članku, ki je vznemiril veleposlanika Republike Ciper.

1.1 Časopisni članek, ki je izzval reakcijo veleposlanika Republik Ciper

Časopis Dnevnik je 26. aprila 2011 objavil prispevek Katje Petrovec z naslovom: »Ciper: neokrnjen turški, grški in angleški dom«. Članek v nekem smislu dopolnjuje reklamo podjetja Kompas Holidays, ki v svojih programih oglašuje turizem na Cipru in počitnice na severnem Cipru, v tako imenovani Turški republiki severni Ciper (v nadaljevanju TRSC). Na to je opozoril tudi ciprski veleposlanik v svojem pismu, ki ga je ob-

¹ Mednarodna organizacija civilnega letalstva.

² Navedeno pismo je bilo objavljeno v časopisu DNEVNIK 14. maja 2011. Članek, na katerega se je nanašalo, pa je bil objavljen v Dnevniku 26. aprila 2011.

³ Ciprski veleposlanik je v noti zapisal: »The Embassy of the Republic of Cyprus presents its compliments to the Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Slovenia and has the honour to refer to the issue of authorization by the Republic of Slovenia of chartered flights having as their destination the 'Ercan airport' in the occupied areas of Cyprus and inform the esteemed Ministry of the following: Violation of the sovereign and treaty rights of the Republic of Cyprus under the Chicago Convention of 7 December 1944 on International Aviation.« (Arhiv Ministrstva za zunanje zadeve)

Mag. Aleksander Čičerov, univ. dipl. pravnik, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za strojništvo

javil slovenski dnevnik. Najprej pa si oglejmo mednarodni položaj Republike Ciper.⁴

1.2 Mednarodni položaj Republike Ciper

Ciper je za Sicilijo in Sardinijo tretji največji otok v Sredozemlju. Pravijo, da je zibelka enega najlepših antičnih mitov. Po legendi naj bi se na morskih čerih v bližini mesta Pafos na zahodu Cipra iz morskih pen rodila boginja lepote in ljubezni Afrodit. Glavno mesto Cipra, Nikozija ali Leftikosa po turško, je razdeljeno na severni turški in južni grški del. Meja je označena z belimi zabojniki, cariniki pa preverjajo identiteto obiskovalcev.

Ciprski otok in država sta razdeljeni z zeleno linijo na dva dela

Ciper je bil britanska kolonija od leta 1925 do 1960, ko je bila razglašena suverena Republika Ciper (v nadaljevanju RC).⁵ Ta obsega celoten ciprski otok. Hkrati z ustanovitvijo RC sta bili podpisani še dve pogodbi: ena o garanciji in ena o ustanovitvi RC. Podpisale so ju Velika Britanija, Grčija, Turčija in Ciper. S temi pogodbami je bila prepovedana vsaka dejavnost, ki bi merila direktno ali indirektno na združevanje RC z drugo državo ali združevanje dela RC z drugo državo. Toda turški Ciprčani⁶ so se uprli in prišlo je do neredov, turške okupacijske sile so okupirale severni del RC (20. 6. 1974) in z 'zeleno linijo' razmejile RC na severni in južni del. 15. novembra 1974 so turški Ciprčani razglasili TRSC. Velika Britanija je leta 1983 izjavila, da britanska vlada

priznava le RC pod vodstvom predsednika Kyprianosa, ne priznava pa TRSC.

Tudi Slovenija je podprla čimprejšnjo pravično, celovito, uresničljivo in realno razrešitev ciprskega vprašanja.⁷ V izjavi sicer ni zaslediti izrecnega nepriznavanja TRSC, ker pa se slovenska izjava sklicuje na resoluciji Varnostnega sveta OZN, je to jasno.

Tako je severni del otoka ostal v Aziji. TRSC ni članica Organizacije združenih narodov in njeno letališče Ercan (beri Erčan) ni registrirano v Mednarodni organizaciji civilnega letalstva (ICAO). Odnosi med obema deloma Cipra so se začeli izboljševati leta 2003, ko so prebivalci otoka lahko prvič po tridesetih letih ponovno

prestopili t. i. zeleno črto, ki deli oba dela Cipra.⁸ Zelena črta je široka več kilometrov, turisti pa jo lahko prestopajo na petih mestih. Pas ni naseljen, varujejo pa ga modre baretke.

Svetovna javnost, tako meni turški veleposlanik v Sloveniji Derya Kanbay, »ne pozna prave resnice o tem vprašanju. Ciprski problem se ni začel s posredovanjem turških vojakov leta 1947, ampak v zgodnjih 60. letih prejšnjega stoletja, ko je grška skupnost na otoku zavrnila predlog nove ustave. Leta 1964 so začeli uporabljati nasilje. Številni Turki so pobegnili z otoka, veliko jih je umrlo. Vsi dosedanji poskusi iskanja rešitve so propadli. Turki ostajamo optimisti, želimo najti rešitev. A mislim, da sami ne bomo uspeli. Ciper namreč

⁴ »Najprej bi bilo treba omeniti, da to niso direktni leti do letališča Ercan, ki je končni cilj, temveč potekajo preko Turčije, in to seveda zaradi tega, ker 'Ercan' deluje nezakonito na delu Republike Ciper, ki je od leta 1974 pod okupacijo Turčije,« je izjavil veleposlanik C. Panayides v Dnevniku 14. maja 2011 (glej članek: Nekaj dejstev o izletih na Ciper).

⁵ Glej bolj podrobno: M. Franklin, S. Porter, Sovereignty over Airspace and the Chicago Convention: Northern Cyprus, AIR & Space Law, Wolters Kluwer Law & Business, V. 35, Iss. 1 februar 2010, str. 63–70. Ciprski zakon določa: »on / 16 August 1960/ there shall be established in the island of Cyprus an independent sovereign Republic of Cyprus, and Her Majesty shall have no sovereignty or jurisdiction over the Republic of Cyprus.« Prav tam str. 63.

⁶ Malo drugače trdi turški veleposlanik v Sloveniji!

⁷ Slovenija je v svojem stališču poudarila, da vidi rešitev vprašanja ob pomoči OZN in v skladu z relevantnimi resolucijami Varnostnega sveta. Podpira neposredna pogajanja s ciljem ponovne in trajne združitve Cipra v enotno državo. Republika Slovenija podpira voditelja obeh skupnosti v prizadevanjih za doseg celovite rešitve v bližnji prihodnosti. Nasprotno pa izmikanje in status quo ne koristita nikomur.

⁸ TRNC (turško: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti) je de facto neodvisna republika, ki je razglasila neodvisnost leta 1983, 9 let po tem, ko je grško-ciprsko strmoglavljenje vlade, ki je poizkušalo otok priključiti Grčiji, povzročilo turški vdor na Ciper. TRSC je priznala samo Turčija. Vse ostale države in OZN priznavajo le suverenost Republike Ciper (http://sl.wikipedia.org/wiki/Tu%1ka_republika_severni_Ciper).

ne čuti potrebe po dogovoru, saj ga je Evropska unija kljub nerešenim vprašanjem priznala kot člana. Turki pa so izolirani, živijo vse težje, odse-ljujejo se. Potrebno je torej posre-dovanje mednarodne skupnosti,«⁹ zaključuje veleposlanik Kanbay.

1.3 Očitane kršitve

Veleposlanik Cipra je v verbalni noti¹⁰ Republiki Sloveniji očitil kršitve su-verenih in pogodbenih pravic RC, ki izhajajo iz Čikaške konvencije (1947). Poudariti je treba, da so tako Turčija, Ciper in Slovenija pogodbenice Čikaške konvencije. V nadaljevanju note je ciprski veleposlanik podrobno razložil, za katere kršitve gre:

- kršitev 1. člena (zračna suverenost RC),
- kršitev 5. člena (pravica do poletov izven rednega zračnega prometa),
- kršitev 10. člena (pristanek na carinskem letališču),
- kršitev 68. člena (določitev zračnih poti in letališč).¹¹

V verbalni noti je ciprski veleposlanik opozoril tudi na aspekt varnosti potnikov in letal, ki prihajajo na letališče Ercan¹² v TRSC. Hkrati je opozoril na resoluciji Varnostnega sveta OZN št. 541 (1983) in 550 (1984), ki strogo zapovedujeta, da države članice OZN ne priznajo TRSC ter da v celoti spoštujejo suverenost RC. Omenimo naj še, da je ciprski veleposlanik očitil Sloveniji tudi kršitev nacionalne ciprske zakonodaje v smislu, da slovenski turisti, ki prihajajo v TRSC, pravzaprav storijo kaznivo dejanje (dejanja) s tem, da preživljajo počni-

tnice v turističnih kapacitetah, ki so v lasti grških Ciprčanov, ki pa zaradi turške okupacije te svoje lastninske pravice ne morejo uživati. Kot smo že rekli, bomo v nadaljevanju predvsem razmišljali o kršitvah na področju mednarodnega letalskega prava. V tem primeru nam pomaga tudi sodna praksa, ki je že obravnavala ciprski problem.

1.4 Leti v severni Ciper

Visoko civilno sodišče (prvostopenjsko) Anglije in Walesa (ang. The High Court of England and Wales) je 28. julija 2009 prvič obravnavalo pojem in pomen suverenosti v kontekstu strokovno odločitev, je moralo sodišče proučiti naslednji vprašanji:

- kdo je suveren v ciprskem zračnem prostoru,
- kdo ima pravico določiti mednarodno letališče za pristajanje v RC.

Do obravnave pred sodiščem (pritožba) je namreč prišlo po tem, ko je državni sekretar za promet Velike Britanije zavrnil prošnjo za dovoljenje Cyprus Turkish Airlines, da opravlja potniški promet brez postanka med Veliko Britanijo in severnim Ciprom. Pritožnik Kibris Turk Hava Yal-lari, bolj znan kot Cyprus Turkis Airlines in CTA Holidays (v Veliki Britaniji registriran potovalni agent, ki ponuja počitnice na severnem Cipru), ki je operativno dovoljenje za polete med Veliko Britanijo in Turčijo sicer že imel, je to dovoljenje želel modificirati tudi za redne in čarterske polete na severni del Cipra. Poleti na

severni del Cipra so namreč potekali tako, da jih je opravljal prevoznik z letališč v Turčiji, kar bi v praksi pomenilo, da se mora polet iz Velike Britanije ustaviti na letališču v Turčiji in potem nadaljevati na severni del Cipra in seveda obratno.

Prvostopenjsko sodišče je odločilo, da ima RC v skladu s 1. in 2. členom Čikaške konvencije polno in izključno suverenost v zračnem prostoru nad celotnim ozemljem RC. To pa pomeni tudi nad zračnim prostorom TRSC.¹³ Pritožnik je opozoril na problem 'teritorialne suverenosti', ki naj je RC ne bi imela. Poleg sodne prakse pa se je ciprskega problema še prej dotaknilo tudi vprašanje Svetu Evropske unije, ki ga kaže upoštevati v tej zadevi, o tem pa je razpravljal tudi Odbor za človekove pravice Sveta Evrope.

1.4.1 Stališče Sveta Evrope

Odbor ministrov Sveta Evrope je o Cipru razpravljal leta 1983. Zavzel je stališče, da je vlada RC edina legitima vlada in pozval države, da spoštujejo neodvisnost in teritorialno integriteto Cipra.¹⁴

O Cipru pa je razpravljalo tudi Evropsko sodišče za človekove pravice. V sodbi »Ciper proti Turčiji« je 10. 5. 2001 potrdilo, da mednarodna skupnost ne priznava TRSC kot države po mednarodnem pravu, in izjavilo, da ostaja RC edini legitimni vladar na Cipru.¹⁵

⁹ Glej Dnevnik 25. 5. 2011.

¹⁰ Verbalna nota označuje v diplomaciji enostransko (pisno) izjavo, s katero želi država, ki noto daje, pojasniti drugi državi nek dogodek ali neko dejstvo oziroma potrditi vsebino prejšnjih razgovorov oziroma navesti zadeve, ki si jih ni bilo mogoče točno zapomniti. Verbalna nota je vedno zapisana v tretji osebi.

¹¹ Glej posodobljen prevod Čikaške konvencije, avtor A. Čičerov, izdala Fakulteta za strojništvo, Ljubljana 2011.

¹² Letališče Ercan na severnem delu TRSC je podvrženo zakonom Republike Ciper, ki pa teh zakonov ne more izvajati zaradi nezakonite zasedbe. Letališče deluje nezakonito in pristojni ciprski organi na njem ne izvajajo varnostnega nadzora. Letališče ni član mednarodnih združenj in organizacij, kot je EUROCONTROL. Prav tako ne sodeluje z Mednarodno organizacijo letalskih prevoznikov (IATA). Pomembno je tudi dejstvo, da poleti na to letališče niso direktni, ampak potekajo preko Turčije (t. i. tehnični postanek na enem od letališč v Turčiji – Izmir, Istanbul in podobno).

¹³ Glej M. Franklin in S. Porter, nav. delo, str. 65.

¹⁴ Glej podrobno Resolucijo (83)13 z dne 24. 11. 1983.

¹⁵ Glej podrobno M. N. Shaw, International Law, Fifth Ed., Cambridge University Press 2003; Shaw pravi: »In the light of this and the very heavy dependence of the territory upon Turkey, it cannot be regarded as a sovereign state, but remains as a de facto administered entity within the recognized confines of the Republic of Cyprus and dependent upon Turkish assistance.« (Str. 213)

1.4.2 Vprašanje Svetu Evropske unije

Že 15. novembra 2007 je Robert Evans predsedstvu Sveta Evropske unije postavil naslednje vprašanje:

»Ali je Svet razpravljajal o odobritvi neposrednih letov do letališča Ercan (edinega mednarodnega letališča v severnem Cipru), ki se nahaja blizu razdeljene ciprske prestolnice Nikozije?« Odgovor, ki ni obvezen za Svet EU ali države članice, je pripravilo predsedstvo Sveta EU, ki med drugim pravi:

»Lete ureja pristojni organ držav članic na nacionalni ravni. Evropska komisija mora zagotoviti, da se urejanje izvaja v skladu z zakonodajo Skupnosti, kar vključuje tudi spoštovanje mednarodnih obveznosti. Zato se to vprašanje obravnava v Svetu.

Poleg tega je vlada RC v skladu s svojo suvereno pravico do določitve zakonitih letališč in pristanišč za vhod v RC in iz nje ter mednarodnim pravom (Čikaška konvencija) dejavnost letališča Tymbou (Ercan) označila kot nezakonito. To letališče se nahaja na območju RC, nad katerim vlada RC nima učinkovitega nadzora, vendar letališče kljub temu deluje brez potrebne odobritve pristojnih organov, ki jih je določila vlada RC.

Poudarjam, da je Unija še vedno zavezana k resoluciji o ciprskem vprašanju v okviru ZN, ki je vključujoča, učinkovita in skladna z načeli, na katerih temelji EU. Predsedstvo še naprej sprejema ukrepe, da bi doseglo soglasje v zvezi s celostno uporabo sklepov Sveta za splošne zadeve in zunanje odnose, sprejete aprila 2004 in januarja 2007.¹⁶

■ 2 Ali gre v slovenskem primeru res za kršitve Čikaške konvencije?

Republika Slovenija in RC sta, kot smo že omenili, pogodbenici Čikaške konvencije. Slovenija je Čikaško konvencijo nasledila po razpadu

nekdanje skupne države. S tem so bili izpolnjeni pogoji za njeno včlanitev v polnopravno članstvo ICAO, Evropsko konferenco civilnega letalstva (ECAC), Evropsko organizacijo za varnost civilnega letalstva (EUROCONTROL), Evropsko unijo in še druge nevladne letalske organizacije (Skupne letalske oblasti – JAA, Mednarodno združenje letalskih prevoznikov – IATA). Očitanje kršitev Čikaške konvencije je v trenutku, ko je bila Slovenija izvoljena v Svet ICAO (2010–2013), še toliko bolj problematično, ker se s takimi dejanji krni ugled naše države v skoraj univerzalni mednarodni vladni organizaciji, ki šteje 162 članic (tj. ICAO).

Drži trditev ciprske strani, da ima vsaka pogodbenica pravico določiti pogoje za polete izven rednega zračnega prometa (5. člen Čikaške konvencije).

Ni sporna trditev ciprske strani, da morajo vsi zrakoplovi, ki vstopijo na ozemlje pogodbenic, če predpisi te države zahtevajo, pristati na letališču, ki ga država določi zaradi opravljanja carinskih in drugih pregledov (10. člen Čikaške konvencije).

Ni sporno, da lahko vsaka pogodbenica v skladu z določbami te konvencije določi poti, ki jih je treba uporabljati v mednarodnem zračnem prometu na njenem ozemlju, in letališča, ki se lahko uporabljajo v tem prometu (68. člen Čikaške konvencije). »V skladu z mednarodnim pravom je RC edina pristojna oblast, ki odloča, katera letališča na njenem celotnem ozemlju imajo pravico delovati, in določa tudi pogoje njihovega delovanja. 'Ercan' deluje brez odobritve RC in tako torej vsak let na to letališče predstavlja kršitev mednarodnega prava kot tudi kršitev zakonov RC. Poleg tega letališča Ercan ne priznava niti Mednarodna organizacija civilnega letalstva (ICAO), ki je najvišji organ za pravne teme, ki zadevajo mednarodno civilno letalstvo. ICAO je zavrnil prošnjo nezakonite oblasti okupiranega ozemlja RC, da bi na svoj seznam uvrstil tudi to

nelegalno letališče,« je zapisal ciprski veleposlanik.¹⁷

Republika Slovenija oz. njeni pristojni organi (Direktorat za civilno letalstvo Ministrstva za promet) po navedbah ciprskega veleposlanika kršijo zgoraj navedene določbe Čikaške konvencije.

Še resnejše pa je opozorilo, da s tem, ko kršijo 1., 5., 10. in 68. člen Čikaške konvencije, spravljajo v resno nevarnost potnike na čarterskih poletih na letališče Ercan v TRSC. Kaj je v resnici v ozadju te zgodbe?

■ 3 Viri

- [1] D. Türk, Temelji mednarodnega prava, GV Založba, Pravna obzorja 33, Ljubljana 2007.
- [2] K. Petrovec, Ciper: neokrnjen turški, grški in angleški dom, Dnevnik, torek 26. aprila 2011.
- [3] C. Panayides, veleposlanik Republike Ciper v Ljubljani: Nekaj dejstev o izletih na »severni Ciper«, Dnevnik 14. 5. 2011 (vaša pošta).
- [4] KOMPAS HOLIDAYS predstavlja: Turkizni Ciper, reklamna brošura agencije.
- [5] Verbalna nota veleposlanika Cipa v Ljubljani, št. 22/20 01.005 z dne 5. 5. 2011, arhiv Ministrstva za zunanje zadeve.
- [6] Zapis sestanka generalnega direktorja Direktorata za mednarodno pravo in zaščito državljanov Ministrstva za zunanje zadeve z veleposlanikom Republike Ciper (5. 5. 2011), arhiv Ministrstva za zunanje zadeve.
- [7] Air & Space Law, Vol. 35, Issue 1, February 2011, str. 63–70, Air & Space Law, Vol. 36, Issue 2, April 2011, str. 109–116.
- [8] Verbalna nota Ministrstva za zunanje zadeve Republike Ciper, št. A6 15. 6. 08 z dne 9. 6. 2011.
- [9] Konvencija o mednarodnem civilnem letalstvu, zbral, uredil in posodobil mag. Aleksander Čičerov, izdala Fakulteta za strojništvo Univerze v Ljubljani 2011.

¹⁶ Glej: <http://www.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=//EP/TEXT+CRE+200711> (23. 5. 2011).

¹⁷ Navedeno po članku v Dnevniku 14. 5. 2011.

Air Sovereignty of the Member States of ICAO

Abstract: International Public Law is based on the concept of State. Without territory a legal person can not be State. In International Public Law territory means land, sea and air. It is our wish to discuss the air sovereignty of the member States of ICAO through the practices and court cases dealing with it. Therefore we will discuss the Verbal Note of the Ambassador of the Republic of Cyprus who has very diplomatically told that the Republic of Slovenia breaks the Security Council resolutions that call upon all States not to recognize any Cypriot State other than the Republic of Cyprus, breaks Article 1, 5, 10 and 68 of the Chicago Convention and violates domestic law of the Republic of Cyprus.

Keywords: air sovereignty, territorial sovereignty, NOTAM, TRNC, violation of sovereign rights, Chicago Convention, High Court of England and Wales, Claimant,

SREBRNI SPONZOR
SICK
Sensor Intelligence.

IFAM
international trade fair of
automation & mechatronics

Mednarodni sejem za avtomatiko, robotiko, mehatroniko ...
International Trade Fair for Automation, robotics, mechatronics, ...

25.-27.01.2012

www.ifam.si

DOMEL®

Ustvarjamo gibanje

DOMEL d.o.o. Otoki 21, 4228 Železniki, Slovenija
T: +386 (0)4 51 17 355; F: +386 (0)4 51 17 357;
E: info@domel.com; I: www.domel.com

Rexroth

Bosch Group

Zastopamo in prodajamo proizvode podjetja **Bosch Rexroth** s področja servo pogonov in krmilne tehnike.

Nudimo:

- servo pogone
- krmilnike
- SPS IndraLogic sisteme
- avtomatizirane sisteme
- varnostno tehniko
- servis in pomoč pri zagonu